

Nordiska
ministerrådet

Program för **fri rörlighet i Norden** 2025-2030

inklusive Gränshinderrådets mandat
2025-2027

Innehåll

Inledning	3
Centrala aktörer och roller	6
SAMARBETSMINISTRARNA OCH LÄNDERNA	6
GRÄNSHINDERRÅDET	9
NORDISKA MINISTERRÅDETS SEKRETARIAT I KÖPENHAMN	10
INFORMATIONSTJÄNSTERNA I NORDEN	13
SAMARBETET MED NORDISKA RÅDET	15
Mandat för Gränshinderrådet 2025–2027	16
Om den här publikationen	22

Den här publikationen finns även som en webbtillgänglig online-version:
<https://pub.norden.org/politknord2025-704>

Inledning

Norden skall bli världens mest integrerade och hållbara region till år 2030 och åtgärder för att minska antalet gränshinder och andra insatser för att främja mobiliteten utgör en central del av arbetet för att nå statsministrarnas vision.

Arbetet med att lösa gränshinder och främja den inomnordiska mobiliteten handlar i grunden om att öka konkurrenskraften, öka sammanhållningen och att skapa ett öppnare Norden. Det ska vara möjligt att flytta, pendla, studera och driva företag över landsgränserna i Norden utan risk att drabbas av gränshinder eller andra mobilitetsproblem.

Genom samarbetsministrarnas nya [samarbetsprogram](#) har det nordiska samarbetet höjt sin ambitionsnivå på mobilitets- och gränshinderområdet, vilket även genomsyrar den nordiska budgeten samt övriga ministerråds samarbetsprogram och politiska inspel från Nordiska rådet. Samarbetsprogrammet framhåller särskilt att:

- arbetet med mobilitet och gränshinder från 2025 ska fokuseras kring större frågor med avgörande betydelse för den inomnordiska integrationen.
- den politiska förankringen och samarbetet med nationella departement och myndigheter samt regionala aktörer och näringslivet ska stärkas.
- informationsinsatserna riktade till medborgare och företag konsolideras och stärks så att det blir lättare för mottagaren att hitta korrekt information.

För att nå målen och för att säkra ett tydligare ägarskap och tydligare processer, en effektivare administration och för att skapa mer synergier mellan de olika gränshinderaktörerna har samarbetsministrarna vid sitt möte den 28 oktober 2024 i Reykjavik, Island, beslutat om ett sexårigt *Program för fri rörlighet i Norden*.

Inom ramen för detta program samlas informations- och gränshinderarbetet som en del av samma ekosystem. Programmet ska inte bara skapa synergier och effektivitet mellan dessa insatser, det ska också tydliggöra rollfördelningen på olika nivåer. Programmet ska utvärderas efter 3 år.

Våren 2024 genomfördes en strategisk genomlysning av gränshinderarbetet som presenterar ett antal olika rekommendationer till ett mer effektivt gränshinderarbete.

Den strategiska genomlysningen pekade på tre större utmaningar:

1. **Den nationella nivån dominerar**

De största och mest komplexa gränshindren finns på nationell nivå, vilket kräver betydande politiska och administrativa förändringar.

2. **Resurserna är begränsade**

Både på nordisk och nationell nivå är resurserna för att hantera gränshinder otillräckliga, vilket hämmar både identifiering och lösning av gränshinder.

3. **Svaghet i strukturer och processer**

Det finns en svaghet i strukturer och processer: Brist på tydligt mandat och samstämmighet i hur gränshinder bör hanteras och prioriteras på både nordisk och nationell nivå.

Analysen lämnar ett antal rekommendationer såsom att det nationella ägarskapet ska stärkas och att det krävs en nationell prioritering för att arbetet ska lyckas, att specifika problemområden ska adresseras, att man ska arbeta förebyggande, att stödstrukturer och resurser ska stärkas och att Gränshinderrådet ska ha en tydligare roll.

Mot bakgrund av den strategiska genomlysningens rekommendationer och den dialog som förts i olika fora under året tilldelas samarbetsministrarna (MR-SAM) en avgörande roll i bland annat att få upp frågorna på den politiska dagordningen och att tillhandahålla nationella resurser för arbetet. Gränshinderrådets roll är fortsatt viktig.

Att MR-SAM får en tydlig roll är avgörande för att arbetet med de stora problemområdena ska framåt och nå framgång.

Ett särskilt sekretariat för programmet för fri rörlighet i Norden inrättas och stärks med ytterligare resurser för både informations- och gränshinderarbetet. Programsekretariat har en central roll i att skapa en överblick och samstämmighet mellan det arbete som sker bland de många aktörerna inom området och utifrån detta rekommendera och ge inspel till MR-SAM hur arbetet med fördel kan prioriteras.

Vår vision 2030

Ett **konkurrenskraftigt** Norden

Tillsammans ska vi främja grön tillväxt i Norden baserad på kunskap, innovation, mobilitet och digital integration.

Ett **grönt** Norden

Tillsammans ska vi främja en grön omställning av våra samhällen och arbeta för koldioxidneutralitet och en hållbar cirkulär och biobaserad ekonomi.

**Norden ska bli
världens mest
hållbara och
integrerade
region**

Ett **socialt hållbart** Norden

Tillsammans ska vi främja en inkluderande, jämställd och sammanhängande region med gemensamma värderingar och stärkt kulturutbyte och välfärd.

De nordiska statsministrarna har en gemensam vision om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030. Från 2025 finns det 14 nya sektorspolitiska samarbetsprogram som med gemensamt fokus, tydliga prioriteringar och riktade insatser ska vägleda regeringssamarbetet i Nordiska ministerrådet fram till 2030.

Programmet för fri rörlighet i Norden 2025–2027 och Gränshinderrådets mandat utgår från samarbetsministrarnas samarbetsprogram där stärkt integration och mobilitet mellan de nordiska länderna är central och där det särskilt lyfts fram att det ska vara enklare och mera attraktivt för människor att bo, studera, arbeta och driva företag i ett annat nordiskt land.

Centrala aktörer och roller

Integrations- och gränshinderarbetet involverar flera olika aktörer på nordisk, nationell och regional nivå. Programmet bidrar till att ge en övergripande beskrivning av centrala aktörers uppdrag och rollfördelningen dem emellan. Till programmet hör även ett särskilt mandat för Gränshinderrådet som beskriver Gränshinderrådets uppdrag och processer mer detaljerat.

I det nordiska gränshinderarbetet är gränshinder "lagar, offentliga regler eller praxis som hämmar individers mobilitet eller företags möjligheter att verka över gränserna i Norden". Det anses också vara ett gränshinder om en person på grund av att ha utnyttjat sin rätt till mobilitet får sämre villkor än andra personer i en jämförbar situation, såväl i bosättningslandet som i arbetslandet.

Den nordiska gränshinderdefinitionen ger ramar som regeringarna kan verka inom och förhålla sig till. Mobilitetsproblem som beror på marknaden eller andra orsaker och som inte ryms inom den nordiska gränshinderdefinitionen kan därför ligga utanför regeringarnas mandat att agera, dock hindrar det inte att man inom ramen för programmet kan arbeta med sådana problemställningar genom att ta initiativ till dialog med de aktörer som har en möjlighet att göra skillnad på området.

”

Gränshinder är "lagar, offentliga regler eller praxis som hämmar individers mobilitet eller företags möjligheter att verka över gränserna i Norden".

SAMARBETSMINISTRARNA OCH LÄNDERNA

MR-SAM har det yttersta ansvaret för mobilitets- och gränshinderarbetet inom ramen för det nordiska regeringssamarbetet.

För att kunna leverera på de större områden som är av avgörande betydelse för den inomnordiska integrationen ska MR-SAM inför varje treårig period besluta vilka större problemområden som man ska arbeta med för att lösa samt förankra arbetet nationellt. På så sätt säkerställs att det finns ett politiskt stöd för arbetet innan det

påbörjas och att arbetet får de resurser och den nödvändiga prioriteringen som behövs.

MR-SAM gör sin prioritering, bland annat baserat på inspel från Gränshinderrådet och på rekommendation av Programsekretariatet, för de kommande tre åren i starten av 2025. Tre-årsperioden är rullande och MR-SAM ska årligen göra en avvägning om prioriteringarna är fortsatt aktuella.

Respektive samarbetsminister fungerar som en facilitator på nationell nivå och kan, vid behov och i samråd med ansvariga fackministrar, tillsätta och följa upp expertgrupper som ska arbeta för lösningar på identifierade problem.

Länderna utser också en nationell medlem till Gränshinderrådet i samband med att ett nytt mandat för Gränshinderrådet börjar gälla. Utöver att ta utgångspunkt i de större problemområden som föreligger bör medlemmarna uppfylla ytterligare kriterier som listas i Gränshinderrådets mandat. På detta sätt säkerställs att Gränshinderrådets medlemmar har den profil som behövs i arbetet med prioriterade frågor.

Respektive samarbetsminister fungerar som en facilitator på nationell nivå och kan, vid behov och i samråd med ansvariga fackministrar, tillsätta och följa upp expertgrupper som ska arbeta för lösningar på identifierade problem.

Övergripande är MR-SAMs roll att:

1. prioritera och besluta om, inför varje treårsperiod, större problemområden som man särskilt ska arbeta för att lösa samt att förankra arbetet nationellt
2. utse ut en nationell medlem till Gränshinderrådet
3. tillsätta expertgrupper med deltagande av alla de länder vars deltagande är nödvändigt för en lösning och följa upp expertgruppernas arbete när påkallat
4. tillhandahålla en nationell resurs som ansvarar för att koordinera integrations- och gränshinderarbetet nationellt
5. minst en gång per år, i samband med MR-SAMs sammarmöten, ha en ömsesidig uppföljning av arbetet med övergripande problemområden och prioriterade gränshinder med Gränshinderrådet
6. i kristider använda Gränshinderrådets kunskap och nätverk för att bidra till ett bättre kunskapsunderlag för en mer effektiv nordisk samordning

Som en del av det övergripande arbetet med visionen och gränshinderarbetet bör länderna eftersträva att undvika att nya nordiska gränshinder uppstår i samband med ny nationell lagstiftning, särskilt vad gäller att förebygga gränshinder i förhållande till digitala tjänster och lösningar. Länderna bör också eftersträva samordning både inför och vid tillämpning av EU-/EES-bestämmelser.

Expertgrupper

När ett gränshinder eller problemområde prioriteras av MR-SAM kan MR-SAM, vid behov, tillsätta en expertgrupp med deltagande av alla de länder vars deltagande är nödvändigt för att lösa det aktuella hindret. Processen säkerställer arbetet utförs synkront i alla länder vars invånare eller företag påverkas av gränshindret.

Expertgruppen består av åtminstone tjänstemän från berörda ministerier, men kan också inkludera andra nyckelaktörer som är relevanta för lösningen.

I de fall en helnordisk lösning på ett problem inte är genomförbart, bör bilaterala eller andra multilaterala lösningar igångsättas som sedan kan användas som best practices i det fortsatta arbetet.

Expertgruppens ordförande kan innehas av ordförandeskapet eller av det tillträdande ordförandeskapet, om ordförandeskapet självt inte deltar i gruppen.

Expertgruppen kommer att få i uppdrag att, inom en given tidsperiod, rapportera till MR-SAM om hur arbetet fortskrider fram till dess att gränshindret har lösts.

Nationell kontaktperson och övrigt stöd

Vidare tillhandahåller regeringarna en kontaktperson som ansvarar för att koordinera gränshinderarbetet på nationell nivå samt fungera som stöd och kontaktperson till Programsekretariatet och för stöd till nationell medlem i Gränshinderrådet.

Kontaktpersonen koordinerar också informationsutbytet från nationell nivå samt, i de fall det är relevant, deltar i samordnandet av nationella nätverksmöten.

Samarbete och dialog med en nationell kontaktperson på departementsnivå, som varje land utser, är särskilt viktig i fråga om koordinering och stöd för Programsekretariatets arbete.

Som stöd till Programsekretariatets och Gränshinderrådets arbete bistår länderna med juridisk kompetens eller annan expertis där det behövs.

Länderna ansvarar vidare för att utreda och kvalitetssäkra gränshinder som inrapporterats till Programsekretariatet, särskilt i inrapporteringsfasen och i de fall behov för uppdatering på departementsnivå skulle föreligga. Arbetet sker i samarbete mellan Programsekretariatet och ansvariga departement.

GRÄNSHINDERRÅDET

Sedan 2014 har Gränshinderrådet haft det särskilda uppdraget från regeringarna att bidra till att lösa gränshinder mellan de nordiska länderna, förebygga uppkomsten av nya gränshinder samt öka och effektivisera informationsinsatserna.

Gränshinderrådet, som är ett oberoende organ, är en av flera nyckelaktörer som arbetar med att få upp gränshinderfrågorna på den nationella och nordiska agendan, har en roll i att representera Nordens invånare och företag genom att vara en samarbetspartner till regeringarna i deras gränshinderarbete och genom att bevaka den fria rörligheten.

Gränshinderrådets uppdrag beskrivs mer utförligt i ett särskilt treårigt mandat för åren 2025 – 2027. Mandatet finns i bilaga sist i programdokumentet.

Gränshinderrådet har en roll i att representera Nordens invånare och företag genom att vara en samarbetspartner till regeringarna i deras gränshinderarbete och genom att bevaka den fria rörligheten.

Nationella medlemmar

Gränshinderrådet består av åtta nationella medlemmar som utses av länderna tre år i taget i samband med att ett nytt mandat för Gränshinderrådet börjar gälla.

Utöver att ta utgångspunkt i de större problemområden som föreligger bör länderna även ta hänsyn till de kriterier som listas i Gränshinderrådets mandat. På detta sätt säkerställs att Gränshinderrådets medlemmar har den profil som behövs i arbetet med prioriterade frågor.

Medlemmarna bör ha erfarenhet från näringslivet eller offentlig förvaltning, samt ha nätverk i till exempel i de nationella regeringarna, näringslivsorganisationer och arbetsmarknadens parter samt erfarenhet av ett eller flera av områdena där de större mobilitetsutmaningarna förekommer.

Den enskilde medlemmen ska vara en samarbetspartner med den nationelle samarbetsministern för att säkerställa både ett informationsutbyte och för att arbetet med gränshinder får det helhetsfokus som krävs för att lösa uppgiften.

Samarbetsministern och den enskilde medlemmen kan vid behov sammankalla till möte med berörda ministrar för att diskutera prioriterade gränshinder.

Uppdrag

Gränshinderrådet ska arbeta för att gränshinder och större problemområden som rör privatpersoner och näringslivet blir lösta samt bidra till ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Gränshinderrådet, genom och i samarbete med Programsekretariatet, ska även ge inspel till MR-SAM om vilka aktuella större problemområden som är viktiga för den inomnordiska mobiliteten och som kräver ett större politiskt ägarskap för att nå en lösning.

Inom ramen för Gränshinderrådets arbete är det nationella och regionala arbetet centralt och därför är medlemmarnas egna nätverk och lösningsfokuserade samarbeten av stor vikt. Genom nationella nätverk kan medlemmar driva sitt gränshinderarbete mer fokuserat.

Gränshinderrådet träffar MR-SAM vid behov, men minst 1 gång/år för ömsesidig uppföljning. Gränshinderrådets medlemmar ska inom ramen för sitt uppdrag ha tillgång till sin minister, en nationell kontaktperson samt sakkunniga på departementen.

NORDISKA MINISTERRÅDETS SEKRETARIAT I KÖPENHAMN

Nordiska ministerrådets sekretariat i Köpenhamn har en central roll i att koordinera och utveckla det nordiska gränshinderarbetet, arbeta tvärsektoriellt samt att koordinera och samarbeta med olika nätverk på regional, nationell och europeisk nivå. Sekretariatet säkrar också att de tvärgående perspektiven hållbar utveckling, jämställdhet och barn- och unga perspektivet inkluderas i arbetet där det är relevant.

Sekretariat för programmet för fri rörlighet i Norden

På Nordiska ministerrådets sekretariat inrättas ett särskilt sekretariat för arbetet med programmet för fri rörlighet i Norden (Programsekretariatet).

Programsekretariatet koordinerar och följer upp det nordiska mobilitets- och gränshinderarbetet, samt ansvarar för löpande rapportering till MR-SAM och Gränshinderrådet om programmets framsteg och resultat.

Detta innebär bland annat att Programsekretariatet även bistår ordförandeskapet i Gränshinderrådets arbete med mobilitet och gränshinder, koordinerar Info Norden samt administrerar samarbetet med de gränsregionala informationstjänsterna, koordinerar samarbetet och dialogen med Nordiska rådet samt andra relevanta aktörer på nordisk, nationell och europeisk nivå.

Programsekretariatet ska, baserat på dialog med centrala gränshinderaktörer, ge MR-kommande tre åren och om lösningarna ligger på den nationella eller regionala nivån. Programsekretariatet ska årligen, till MR-SAM, återkomma till prioriteringsfrågan för att göra en avvägning om prioriteringarna är fortsatt aktuella.

Programsekretariatet har vidare en nära dialog med Generalsekreteraren som har en särskild roll att förankra och föra upp gränshinderfrågor på den politiska dagordningen hos relevanta fackministerråd samt att säkerställa att Programsekretariatet uppdateras om den politiska dagordningen.

Programsekretariatet koordinerar och följer upp det nordiska mobilitets- och gränshinderarbetet, samt ansvarar för löpande rapportering till MR-SAM och Gränshinderrådet om programmets framsteg och resultat.

Övergripande är Programsekretariatets roll att:

- rapportera till och ge rekommendationer till prioriteringar till MR-SAM
- leverera och följa upp mål- och resultatstyrningen, leverera redogörelser samt koordinera och administrera det nordiska mobilitets- och gränshinderarbetet i stort,
- bistå ordförandeskapet i arbetet inom Gränshinderrådet samt samordna möten och leda och samordna nätverksarbete
- initiera analyser och andra faktaunderlag som behövs i arbetet med att
- kartlägga och identifiera problem och lösningar kopplade till gränshinder
- leda och koordinera Info Norden samt samordna och administrera arbetet med de gränsregionala informationstjänsterna
- stärka och utveckla samarbetet med informationstjänsterna angående identifiering av gränshinder och mobilitetsfrämjande informationsinsatser
- analysera inrapporterade gränshinder med hjälp av Info Norden och de gränsregionala informationstjänsterna, samt vid behov i samarbete med ministerrådets sektorer, Rådets medlemmar eller andra aktörer inom gränshindernätverket
- utveckla, med hjälp av och genom Info Norden, en intern gränshinderdatabas dit inrapporterade gränshinder systematiseras
- koordinera och vara i dialog med relevanta sektorer rörande gränshinderproblematik, gemensamt analysarbete samt andra tvärsektoriella insatser som berör gränshinderarbetet
- koordinera samarbetet och dialogen med Nordiska rådets sekretariat koordinera samarbetet och kontakten med relevanta aktörer på regional, nationell och EU-nivå samt andra relevanta internationella aktörer och nätverk

Samarbete och dialog med en nationell kontaktperson på departementsnivå, som varje land tillhandahåller, är särskilt viktig i fråga om koordinering och stöd för Programsekretariatet, bland annat vid olika typer av kvalitetssäkringsprocesser av underlag och gränshinder.

Fackministerråd och sektorer på Nordiska ministerrådet

Gränshinderfrågor är av sin natur tvärsektoriellt och Generalsekreteraren har en särskild roll i att förankra och föra upp gränshinderfrågor på den politiska dagordningen hos relevanta fackministerråd.

Programsekretariatet ansvarar för att koordinera och följa upp initiativ på sektorsnivå samt hålla sektorerna informerade om aktuella prioriteringar.

Vissa sektorer på Nordiska ministerrådet arbetar aktivt med och lyfter även gränshinderperspektivet som en del av sina nya samarbetsprogram. Sektorerna uppmanas att arbeta med, följa upp och rapportera om de gränshinder som berör sektorn samt bidra till att avklara gränshinder i samarbete med Programsekretariatet.

I förhållande till det förebyggande arbetet uppmanas fackministerråden och sektorerna att dela information till Programsekretariatet om planerade och pågående lagstiftningsprocesser som kan ha effekt på befintliga gränshinder eller som riskerar att skapa nya gränshinder i Norden.

Sektorerna uppmanas vidare att delta i tvärsektoriella samarbeten och projekt som gynnar gränshinderarbetet samt att bistå med underlag vid behov.

Nätverk

Det finns olika regionala, nordiska och europeiska nätverk som kan bidra till att lösa specifika problemställningar och bidra med kunskap om mobilitetsproblem i Norden och gränsregionerna. Programsekretariatet ansvarar för att identifiera nätverken, facillitera samarbetet samt vara i löpande kontakt med dessa.

Inom ramen för gränshinderarbetet i stort är det regionala och lokala arbetet centralt och därför är olika nätverk och lösningsfokuserade samarbeten av stor vikt.

Samarbetet med nationella och regionala nätverk är ett verktyg för att samla information om gränshinder, få insikt i pågående processer samt arbeta tillsammans för att finna lösningar på specifika gränshinder.

Bland annat arbetar flera av gränskommittéerna i Norden med och deltar i olika utsträckning i gränshinderarbetet på regional nivå med särskild fokus på gränsöverskridande arbetsmarknad och företagande. I Finland finns vidare ett särskilt gränshidernätverk som leds av Pohjola-Norden Finland och Info Norden Finland och som ofta lyfts fram som ett framgångsrecept på att samordna centrala aktörer och det nationella arbetet. Ett annat exempel som lyfts fram som en modell för att finna gränsregionala lösningar genom gränsöverskridande myndighetssamarbete är den

norsk-svenska "Förenklingsgruppen" som leds av den gränsregionala informationstjänsten Grensetjänsten Norge-Sverige.

I dessa nätverk kan – förutom Gränshinderrådets nationella medlem – bland annat departement, myndigheter, näringslivsorganisationer, arbetsmarknadens parter, akademien, Interreg-sekretariat, Nordiska rådet och nordiska parlamentariker, civilsamhället, informationstjänster och nordiska gränskommittéer ingå.

INFORMATIONSTJÄNSTERNA I NORDEN

Nordiska ministerrådets informationstjänst Info Norden och de tre gränsregionala informationstjänsterna Grensetjänsten Norge–Sverige, Øresunddirekt och Gränstjänsten Sverige-Finland-Norge har en avgörande roll för den vardagliga inomnordiska integrationen och för gränshinderarbetet.

Informationstjänsterna underlättar den inomnordiska mobiliteten genom att tillhandahålla information till invånare och företag som vill röra vill arbeta, flytta, studera och starta företag mellan de nordiska länderna.

De gränsregionala informationstjänsterna, som är externa samarbetspartners, får finansiellt stöd för att bland annat:

- främja mobiliteten och integrationen mellan de nordiska länderna genom informationsinsatser och integrationsfrämjande insatser
- ge personlig vägledning för invånare och företag som rör sig mellan de nordiska länderna och över gränserna i Norden
- identifiera och rapportera in potentiella gränshinder samt lyfta fram andra typer av problemställningar som kan hindra eller komplicera den inomnordiska mobiliteten delta i
- delta i, samt vid behov bistå i koordineringen av, nationella nätverksmöten och lösningsfokuserat arbete med Rådets medlemmar och andra centrala aktörer

”

Informationstjänsterna underlättar den inomnordiska mobiliteten genom att tillhandahålla information till invånare och företag som vill röra vill arbeta, flytta, studera och starta företag mellan de nordiska länderna.

Info Norden, som är Nordiska ministerrådets informationstjänst, är – från och med 2025 – organisatoriskt placerad på de samnordiska institutionerna samt Nordiska ministerrådet i Köpenhamn. Info Nordens uppdrag beskrivs mer utförligt i en särskild arbetsbeskrivning.

Programsekretariatet ansvarar för den fackmannamässiga styrningen av Info Nordens arbete och de åtta nationella projektledarna som finns i hela Norden samt ansvarar för samordning och uppföljning av de gränsregionala informationstjänsternas uppdrag och insatser.

Inom ramen för Info Nordens uppdrag får de en större roll i det praktiska gränshinderarbetet. I samarbete med Programsekretariatet, ska de delta i utvecklingen och ansvara för en intern gränshinderdatabas och processen med kvalitetssäkringen av de gränshinder som rapporteras in. Nuvarande gränshinderdatabas ska således utvecklas till ett internt verktyg så att den på ett mer ändamålsenligt sätt kan användas av Gränshinderrådets medlemmar, informationstjänsterna och departementen som arbetar med gränshinder på nationell nivå.

På sikt ska därmed informationen som finns i den offentliga nordiska gränshinderdatabasen på Norden.org utvecklas och målgruppsanpassas, bland annat genom förädling av informationen till artiklar på Info Nordens och de gränsregionala informationstjänsternas hemsidor. Kommunikationen kring aktuella gränshinder ska således anpassas till målgrupperna och ske via informationstjänsternas hemsidor istället för att tillhandahållas via en offentlig gränshinderdatabas som inte är målgruppsanpassad.

De gränsregionala informationstjänsterna kan, i samband med en utökad finansiering och i dialog med informationstjänsterna, också få en tydligare roll i gränshinderarbetet på regional nivå. Grensetjänsten Norge-Sveriges regionala gränshinderarbete och arbetet inom deras "Förenklingsgrupp" är en modell som möjligen kan implementeras även i andra gränsregioner.

SAMARBETET MED NORDISKA RÅDET

Nordiska rådet har en Gränshindergrupp som prioriterar och driver gränshinderfrågor på den nationella och nordiska politiska nivån.

Samspelet mellan Nordiska rådets parlamentariker och Gränshinderrådet gällande gränshinder är ett sätt att få upp särskilda frågor på den politiska dagordningen och därför kan parlamentariker också ingå i Gränshinderrådets nationella nätverk.

Vid behov bjuds externa gäster in till Gränshinderrådets möten, till exempel från Nordiska rådet, Nordiska ministerrådets sektorer eller relevanta experter.

Möten kan hållas mellan Gränshinderrådet och Nordiska rådets Gränshindergrupp när det finns behov att koordinera insatser. Ett nationellt samarbete mellan Gränshinderrådets och Gränshindergruppens medlemmar uppmuntras.

Dialogen som sker på den politiska nivån mellan Nordiska ministerrådets sektorer och relevanta utskott hos Nordiska rådet är fortsatt central för gränshinderarbetet, liksom ett starkt och effektivt samarbete mellan Programsekretariatet och Nordiska rådets sekretariat.

”

Samspelet mellan Nordiska rådets parlamentariker och Gränshinderrådet gällande gränshinder är ett sätt att få upp särskilda frågor på den politiska dagordningen och därför kan parlamentariker också ingå i Gränshinderrådets nationella nätverk.

Mandat för Gränshinderrådet 2025–2027

Norden skall bli världens mest integrerade och hållbara region till år 2030 och åtgärder för att minska antalet gränshinder och andra insatser för att främja mobiliteten utgör en central del av arbetet för att nå statsministrarnas vision. Det ska vara möjligt att flytta, pendla, studera och driva företag över landsgränserna i Norden utan risk att drabbas av gränshinder eller andra mobilitetsproblem.

Sedan 2014 har Gränshinderrådet haft ett särskilt uppdrag från de nordiska regeringarna att främja mobilitet och handel mellan de nordiska länderna.

Genom samarbetsministrarnas nya samarbetsprogram höjer samtidigt det nordiska samarbetet sin ambitionsnivå på mobilitets- och gränshinderområdet och för att bland annat skapa mer synergier mellan olika centrala gränshinderaktörer har samarbetsministrarna vid sitt möte i Reykjavik, Island, den 28 oktober 2024 beslutat om ett särskilt sexårigt *Program för fri rörlighet i Norden*. Inom ramen för detta program samlas både informations- och gränshinderarbetet som en del av samma ekosystem.

Gränshinderarbetet är komplext, och involverar flera aktörer på nordisk, nationell och regional nivå. Gränshinderrådet, som är ett oberoende organ, har tillsammans med olika nyckelaktörerna central roll att identifiera, prioritera och föreslå lösningar på gränshinder samt att få upp gränshinderfrågorna på den nationella och nordiska agendan. Genom att vara en samarbetspartner till regeringarna bidrar Gränshinderrådet med att få upp viktiga gränshinder och mobilitetsproblem på den politiska dagordningen.

Samtidigt tilldelas de nordiska samarbetsministrarna en ny och avgörande roll i bland annat att få upp gränshinderfrågorna på den politiska dagordningen. Eftersom det nordiska samarbetet är ett mellanstatligt samarbete åligger det största ansvaret slutligen regeringarna, nationella parlament, myndigheter och andra nationella aktörer att bidra till att gränshinder blir lösta.

Det nätverk och nationella arbete som Gränshinderrådet faciliterar skapar därmed en viktig och grundläggande förutsättning för det nordiska arbetet som leds och koordineras av ett nytt Programsekretariat vid Nordiska ministerrådet i Köpenhamn.

Karen Ellemann
Generalsekreterare Nordiska ministerrådet

”

Genom att vara en samarbetspartner till regeringarna bidrar Gränshinderrådet med att få upp viktiga gränshinder och mobilitetsproblem på den politiska dagordningen.

INLEDNING

Gränshinderrådet har, som en av flera nyckelaktörer som arbetar med att få upp gränshinderfrågorna på den nationella och nordiska agendan, en central roll i att representera Nordens invånare och företag genom att vara en samarbetspartner till regeringarna och genom att bevaka den fria rörligheten.

Gränshinderrådet, som är ett oberoende organ, ska arbeta för att gränshinder som rör privatpersoner och näringslivet blir lösta av de nordiska regeringarna samt bidra till ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Gränshinderrådet, genom och i samarbete med Programsekretariatet, ska också ge inspel till samarbetsministrarna (MR-SAM) om vilka aktuella större problemområden som är viktiga för den inomnordiska mobiliteten och som kräver ett större politiskt ägarskap för att nå en lösning.

Samarbetet mellan Gränshinderrådet och MR-SAM är central i arbetet och Gränshinderrådet träffar dem vid behov, men minst en gång per år för ömsesidig uppföljning i samband med MR-SAMs sommarmöten.

Den enskilde medlemmen ska vara en samarbetspartner med den nationelle samarbetsministern för att säkerställa både ett informationsutbyte och för att arbetet med gränshinder får den helhetsfokus som krävs för att lösa uppgiften.

Samarbetsministern och den enskilde medlemmen kan vidare, vid behov, sammankalla till möte med berörda ministrar för att diskutera prioriterade gränshinder.

”

Gränshinderrådet ska arbeta för att gränshinder som rör privatpersoner och näringslivet blir lösta av de nordiska regeringarna samt bidra till ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden.

Uppdrag

Övergripande kan Gränshinderrådets uppdrag delas in i åtta punkter som utgör kärnan i arbetet:

1. Att bidra till Vision 2030 genom att föra upp gränshinder och nordisk mobilitet på den nordiska dagordningen
2. Att ge MR-SAM rekommendationer om övergripande gränshinderproblem i Norden som bör lyftas in på en högre politisk nivå och som bör tas vidare av MR-SAM i deras arbete
3. Att arbeta för att större problemområden och prioriterade gränshinder blir lösta samt, utanför den ordinarie gränshinderprocessen, ad-hoc prioritera gränshinder vid behov eller andra mobilitetsproblem som påverkar integration mellan de nordiska länderna
4. Att ingå i och samarbeta med nationella och regionala nätverksgrupper för informationsutbyte rörande gränshinder och relevanta processer samt samarbeta med involverade aktörer för att finna lösningar på specifika gränshinder
5. Att delta i analysarbete och i arbetet med andra faktaunderlag som behövs i processen med att identifiera problem samt lösningar kopplade till gränshinder eller övergripande frågor som utgör gemensamma gränshinderproblem i Norden
6. Att, i den mån det är ändamålsenligt, beakta relevant EU-lagstiftning och pågående processer inom EU i sitt gränshinderarbete
7. Att, som ett led i det förebyggande arbetet, uppmärksamma regeringarna på potentiella gränshinder som kan uppstå i samband med ny lagstiftning och andra initiativ särskilt vad gäller gränshinder i förhållande till digitala tjänster och lösningar.
8. Att i kristider bidra till ett bättre kunskapsunderlag för en mer effektiv nordisk samordning rörande mobilitetsproblem samt stå till förfogande med sin kunskap och sitt nätverk

Gränshinderrådets sammansättning och ordförandeskapet

Gränshinderrådet består av åtta nationella medlemmar som utses av länderna tre år i taget, till att börja med för mandatperioden 2025 – 2027.^[1]

När medlemmar utses ska, utöver att ta utgångspunkt i de problemområden som föreligger, särskild vikt läggas vid att medlemmarna:

- har erfarenhet av arbete inom ett eller flera av områdena där de flesta
- mobilitetsutmaningarna finns (arbetsmarknad, socialpolitik, skatt, utbildning, näringsliv eller digital förvaltning)
- har erfarenhet från näringslivet eller offentlig förvaltning
- har ett starkt och aktuellt nätverk med näringslivsorganisationer och arbetsmarknadens parter
- har ett starkt och aktuellt nätverk i de nationella regeringarna
- har förutsättningar för att prioritera arbetet i Gränshinderrådet
- har den handlingsfrihet som behövs i arbetet med gränshinder för att kunna prioritera och driva de gränshinder som anses vara väsentliga för mobiliteten.

Gränshinderrådets ordförandeskap roterar och följer ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Ordförandeskapets primära roll är att vara en representant för Gränshinderrådet i dialog med olika aktörer samt vara en sparringpartner till Programsekretariatet. Ordförandeskapet bistår vidare Programsekretariatet i samordningen av arbetet i Gränshinderrådet.

Gränshinderrådets medlemmar ska vidare ha tillgång till en nationell kontaktperson samt vid behov även sakkunniga på departementen.

Nätverk

Inom ramen för gränshinderarbetet i stort och inom ramen för Gränshinderrådets arbete är det regionala och lokala arbetet centralt och därför är medlemmarnas egna nätverk och lösningsfokuserade samarbeten av stor vikt. Genom nationella nätverk kan medlemmar driva sitt gränshinderarbete mer fokuserat.

Samarbetet med nationella och regionala nätverksgrupper är ett verktyg för att samla information om gränshinder, få insikt i pågående processer samt arbeta tillsammans för att finna lösningar på specifika gränshinder.^[2]

1. Om ett land byter ut medlem under mandatperioden bör detta ske vid ett årsskifte för att säkerställa en ändamålsenlig rapportering och uppföljning på arbetet samt för att inte skapa en oönskad ekonomisk börda för Nordiska ministerrådets sekretariat.

2. I Finland finns ett särskilt gränshindernätverk som leds av Pohjola-Norden Finland och Info Norden Finland som är ett exempel på ett framgångsrikt sätt på att samordna centrala aktörer och det nationella arbetet. Ett annat exempel som lyfts fram som en modell för att finna gränsregionala lösningar genom gränsöverskridande myndighetssamarbete är den norsk-svenska "Förenklingsgruppen" som leds av den gränsregionala informationstjänsten Grensetjänsten Norge-Sverige.

I dessa nätverk kan – förutom Gränshinderrådets nationella medlem – bland annat departement, myndigheter, näringslivsorganisationer, arbetsmarknadens parter, akademien, Interreg-sekretariat, Nordiska rådet och nordiska parlamentariker, civilsamhället, informationstjänster och nordiska gränskommittéer ingå.

Möten och arbetsprocesser

Gränshinderrådet håller, utöver ett inledande kick-offmöte i samband med att en ny ordförande tillträder, tre – fyra möten per år.

Det eftersträvas en ändamålsenlig fördelning mellan digitala och fysiska möten och alla möten ska följa Nordiska ministerrådets riktlinjer för hållbara och tillgängliga möten.^[3] De fysiska mötena hålls med utgångspunkt i Köpenhamn, dock hålls ett årligt möte i ordförandelandet i samband med MR-SAMs sommarmöten.

Vid Gränshinderrådets möten rapporterar medlemmarna till Programsekretariatet om arbetet och de resultat som uppnåts. Inför dessa möten ska medlemmarna inkomma med skriftliga underlag där medlemmarna rapporterar hur arbetet med prioriterade gränshinder fortskrider samt, i de fall ett gränshinder ska anses vara avklarat som löst eller olöst, presentera ansvariga departements förklaring till resultatet.

Vid behov bjuds externa gäster in till Gränshinderrådets möten, till exempel från Nordiska rådet, Nordiska ministerrådets sektorer eller relevanta experter.

Möten kan hållas mellan Gränshinderrådet och Nordiska rådets Gränshindergrupp när det finns behov att koordinera insatser. Ett nationellt samarbete mellan Gränshinderrådets och Gränshindergruppens medlemmar uppmuntras.

Gränshinderrådets medlemmar förväntas vidare delta i möten med andra aktörer när det är påkallat.

Gränshinderrådet har minst en gång per år ett möte med samarbetsministrarna för ömsesidig uppföljning på arbetet. Vid behov kan möten med andra ministerråd och ämbetsmannakommittéer initieras i samråd med Programsekretariatet och sektorerna, därutöver utgör Generalsekreteraren en länk till ministerråden.

Medlemmar rapporterar även till sin samarbetsminister om arbetet och de resultat som uppnås. Programsekretariatet ansvarar dock för att ta ett samlat rapporteringsunderlag vidare till MR-SAM.

De enskilda medlemmarna bidrar med underlag till en årsrapport som Programsekretariatet sammanställer och som ett led i Nordiska ministerrådets mål- och resultatuppföljning.

3. Guide: Bæredygtige og tilgængelige arrangementer <https://www.norden.org/sv/node/87695>

Budget, ersättning m.m

Den nationella medlemmen erhåller, från den nordiska budgeten, en årlig ersättning för sitt uppdrag och arbete. I de fall där nationella regler inte tillåter ersättning, till exempel om medlemmen är tjänsteman, betalas ersättningen till den berörda arbetsgivare.

Kostnader som är kopplade till resor och logi i samband med möten och konferenser inom och utom Norden och som är kopplade till medlemmens uppdrag i Gränshinderrådet finansieras nationellt av respektive land.

Medlemmarna i Gränshinderrådet ansvarar för resebokningar och annan logistik som har med uppdraget att göra.

Om den här publikationen

Nordiska ministerrådets program för fri rörlighet i Norden 2025–2030 inklusive Gränshinderrådets mandat 2025–2027

PolitikNord 2025:704

ISBN 978-92-893-8133-8 (PDF)

ISBN 978-92-893-8134-5 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/politiknord2025-704>

© Nordiska ministerrådet 2025

Publicerad: Januari 2025

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och en viktig del av europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill stärka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Nordiska ministerrådet

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

www.norden.org

Läs flera nordiska publikationer: www.norden.org/sv/publikationer